

Učiteljski tovariš

stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 6/I. Rokopisov na uradno. Neprankiranih pism na sprejemanje. Izšaja vsak tetrtek. Naročnina letna 60 Dtn. za izposojilno 80 Dtn. Član sekcije J. U. U. plačuje list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davak poob. Pošt. št. 11.153. Telefon 3713

V naših rokah je usoda Jugoslavije

Učitelji! Bodite zvesti sami sebi in svoji preteklosti, v vaših rokah je bila usoda naroda, v vaših rokah je usoda Jugoslavije.

(Iz govora min. prosvete g. Čiriča.)

Vedno bolj se dviga med našim stanom zavest, da je učitelj med narodom najvažnejši činitelj, da je od njegovega dela zavisen kulturni napredek naroda. Učiteljstvo se zaveda, da je stan, ki ima služiti le dvema, to je šoli in neposredno narodu. — Od dne do dne se bolj umika od posredovalcev, ki so se zaradi lastnega samoljublja vrivali med narod in učiteljstvo, da so si prilagajali uspehe učiteljevega dela in se z njimi ponašali. Popolna osamosvojitve učiteljskega stanu postaja vedno nujnejša in v zadnjem času tudi vidnejša.

S ponosom smo začeli kazati na uspehe svojega dela. Naši glasovi, v početku slabi, so postajali od dne do dne krepkejši. In polagoma so začeli spoznavati tudi oni, ki so si znali spretno prilagajati uspehe učiteljskega dela, da bo treba opustiti misel, na še nadaljnje izkoriščanje učiteljskih uspehov v egoistične in koristiljubne namene. Delo, ki ga opravlja učiteljstvo je njegovo delo, in tudi uspehi tega dela pripadajo in morajo biti priznani učiteljskemu stanu.

V poslednjem času smo imeli priliko slišati več priznanj. Ta priznanja ne smatramo kot laskanje našemu stanu in našemu delu, marveč le kot dolgo pogrešano priznavanje resnice o uspehih, ki smo jih s svojim delom dosegli.

Zavedamo se svojih nalog, svojega teženja in odgovornega dela, a zavedamo se tudi svojih uspehov, in ta naša zavest je došla potrdilo tudi iz najmerodajnejšega mesta. Minister prosvete nam je priznal, da je bila doslej v naših rokah usoda našega naroda, a sedaj je v naših rokah usoda Jugoslavije. Nadvse veliko in pomembno priznanje, ki bomo s ponosom kazali nanj! Ne zato, ker nam gre za priznanje, za čast in laskanje, marveč zaradi tega, ker se zavedamo svojih dolžnosti, ki nam jih to priznanje nalaga in uvidevamo, da nam tudi na merodajnih mestih priznavajo sposobnosti, da bomo mogli kot verni delavci pravilno in uspešno rešiti tako veljavno nalogo.

Učiteljstvo je rešilo že mnoge težke naloge. V njegovih rokah je bila usoda naroda in danes lahko s ponosom pokažemo na to, da smo izvedli narod iz velikih težav in ga dovedli na višek. Visoka kulturna stopnja, ki jo je narod dosegel je uspeh učiteljevega dela. Šola postavlja temelje kulturnega razvoja naroda, in te temelje je učiteljstvo samo postavilo tako da je bilo mogoče graditi nanje močno zgradbo. In ravno na te temelje je gradilo in polagalo kamen na kamen tako dolgo, da je zgradilo ponosno zgradbo narodove kulture. Toda sebični in slavoohlepniki egoisti, ki so se na več način urivali med učiteljski stan in med narod, so želi priznanje, želi so slavo, a učitelj je bil in je moral ostati hlapec.

Doba zadnjih let je povsem drugačna. Učiteljstvo si lasti izključno pravico do priznanja za uspehe lastnega dela in izvajalo bo popolno priznanje za svoje delo in tudi za svoje uspehe. Kdor objektivno gleda mora priznati velik pomen učiteljskega dela, mora pa priznati tudi velike zasluge in uspehe učiteljstva za kulturni, gospodarski in nacionalni napredek naroda. In plod takega objektivnega gledanja je veliko priznanje, da je bila v naših rokah usoda naroda in da je sedaj v naših rokah usoda Jugoslavije. Pred takimi priznanji si ne bomo mogli več zastirati oči niti najbolj zakrknjeni koristolovci, ki so poznali učiteljevo delo le takrat, ko jim je služilo za doseg njihovih egoističnih namenov.

Učiteljska organizacija vzgaja svoje članstvo k samozavesti, vzgaja ga k organiziranemu delu, ki naj vodi učiteljstvo do uspehov, katerih sadove bo uživalo učiteljstvo samo.

Danes lahko že s ponosom kažemo na svoje delo kažemo na uspehe tega dela, ker smo se že precej osamosvojili, toda učiteljski stan mora zahtevati popolno osamosvojitve svojega dela, da bo na podlagi tega stavil svoje zahteve.

Priznanja so nam zelo dobrodošla, pomnost njo nam nje posebno na taka, da je v naših rokah usoda naše kulture, usoda Jugoslavije. Toda tem priznanjem stoji nasproti dejstvo, da učiteljstvo, ki je tudi po teh priznanjih najvažnejši stan v državi še danes nima urejenega disciplinskega postopka in to je, kar nas boli, kar najbolj ovira naše uspešno delo. Čutimo se dovolj sposobne za to poslanstvo, kajti pokazali smo že s svojim delom, da zmoremo reševati velike in tudi težke naloge. Toda za popolne uspehe, za res najpravišnje rešitev svojega poslanstva bomo mogli dati garancijo šele tedaj, ko bo ščitil učiteljstvo pravičen disciplinski postopek pred samovoljo podeželskih močotcev. Do-

segli smo že doslej vidne in tudi lepe uspehe pri svojem delu, a poudariti moramo, da bi bili uspehi našega dela še veliko večji in pomembnejši, ako bi nas ščitil disciplinski postopek, kakršen je predviden v uradniškem zakonu za ostalo državno uradništvo.

Trdno verujemo, da bomo tak postopek tudi dobili, kajti tako važnemu stanu v državi, kot je učiteljski, je tak postopek nujno potreben. Kdor se ni, na tako visokem me-

stu strašil povedati resnice o našem delu, o velikem pomenu našega stanu, se ne bo strasil dati nam to, kar najbolj pogrešamo, urediti nam disciplinski postopek in s tem izpolniti obljubo, dano istočasno s tako velikim priznanjem.

Učiteljstvo se zaveda svojega poslanstva med narodom, zaveda se velikih svojih dolžnosti, zavedati se hoče tudi tega, da je v njegovih rokah usoda Jugoslavije.

O našem šolstvu

(Iz govora min. prosvete g. Stevana Čiriča.)

Prosvetni minister gosp. Stevan Čirič je govoril v soboto o našem šolstvu. Njegov govor so oddajale vse tri radio-postaje. Izvajal je:

Sedanje težke čase čuti najbolj prosveta. Prosveta je duhovna blaginja naroda. Eden pogojev za prosvetljenost je materialna blaginja ali vsaj zavarovana eksistenca poedinca. V sedanjih hudih časih, ko gre borba za življenje do skrajnosti, spoznavajo mnogi ogromno vrednost kulturnih pridobitev in jih hočejo žrtvovati, da bi si s tem življenjsko borbo olajšali. Kraljevska vlada smatra za svojo dolžnost, da v vprašanih narodne in državne vzgoje ne dovoli takih pojmovanj in da jih bo pobijala.

Prosveta je najvišje merilo za vrednost posamezne državne skupnosti. Države in narodi so propadli, toda njihovo vrednost cenimo še sedaj po tem, kaj so storili za napredek človeštva. Neglede na preteklost, ki dokazuje potrebo kulturnih stremenj, pa zahteva sedanost od nas, da svoje kulturne pridobitve ohranimo in da jih še izpopolnimo. V ostri tekmi življenja zmagata samo boljši. Da postanemo boljši in da lahko zmagamo, moramo prosveti posvetiti vsjo pozornost.

Ne bi bilo večje napake, kakor kulturne potrebe žrtvovati trenutnim težkočam, v škodo prosvete. Zato jih moramo nekako olajšati, ker bi v nasprotnem primeru ravnali krivo in bi se to prej ali slej maščevalo. Napak bi bilo gledati na prosveto kot na potrebo, za katero so potrebne samo žrtve in ki bi bilo tudi brez nje mogoče izhajati. Vprav obupna je misel, kaj vse iznašajo v javnosti nesmiselnega in kakšne redukcije zahtevajo v prosveti. Pa še tisto, kar naj ostane ali kar mislijo, da bi moralo ostati, merijo z merili materialne vrednosti za socialne in gospodarske potrebe. Tako smo prišli do čudne psihoze, da književnost in drugo prosvetno delo cenijo samo kot vir za življenje tistih, ki se z njim ukvarjajo. N. pr.: gledališča »prenašamo«, češ da bi brez njih ostal ves stan brez dela. V resnici pa gre za izredni pomen vseh teh kulturnih tvorb, ki pomenijo pravi napredek in države in naroda, kajti brez njih bi padli nazaj.

Kakšen greh bi šele bil, če bi puščali v nemar same temelje kulturnih stremenj našega naroda, narodne in druge šole. Naše šolsko vprašanje je zelo zamotano. Takšno bi bilo tudi brez gospodarske stiske, ki ga je komplicirala do strašnega obsega.

VPRAŠANJE OSNOVNEGA ŠOLSTVA.

Ostanimo najprej pri najpomembnejšem vprašanju, pri osnovnih šolah; tu imamo strašno podrobnosti. Poznam kraje v naši domovini, kjer imajo celi srez po 4 do 5 šolskih razredov, prav tako pa imamo tudi kraje, kjer pride ena šola na 1500 km². Tu je treba nujne pomoči. Dozdej smo storili mnogo. V nekaterih srezih, kjer smo imeli pred osvoboditvijo po eno državno šolo, jih je zdaj do 30. Toda še vedno je treba storiti mnogo, mnogo. Kraljevska vlada se zaveda svoje naloge in ima vse to pred očmi.

Olajšati je treba samo gradnjo šol. Gradnjo novih šolskih poslopij hočemo olajšati s tem, da bomo dovoljevali graditi s skromnim in ceninim materialom, da ustanovimo fonde, ki naj kasneje olajšajo vrnitev dodeljenih podpor, ki jih prebivalstvo v ostalem zelo rado sprejema, ker ljubi šolstvo. Vse to so naloge, ki jih je treba rešiti. Najti bo treba načina, da prispeva ves narod in da se pripevki pravilno porazdeli. Ni mogoče več čakati, da dobe siromašni kraji svoje šole šele tedaj, kadar si jih bodo mogli sami zgraditi. Ministrstvo prosvete ima o tem neke svoje misli in zato upa, da bo našlo razumevanje v naši javnosti in da bo tako moči šolam pomagati.

Ne imeti šol ali imeti v šolah prazne razrede je že samo ob sebi velika nesreča. Ne gre tudi, da bi imeli na tisoče učiteljev brez službe, ko bi mogli toliko prebivalstvu pomagati. Tragično je to in kaže v močni luči položaj, ki ga je ustvarila gospodarska kriza. Če je že težko, če kdo nima službe, čeprav radi hiperprodukcije in prenaseljenosti tržišča, ki zanj nima kruha — koliko strašnejše je še, če mora biti mlad človek brez dela in se zavedati, da je njegovo delo državni in narodni skrajno potrebno. In ko so tako absolutni učitelji in kandidati brez službe, ostajajo po drugi strani občine in celi srez brez šol in

brez pouka, da, celo cele banovine, kakor smo zadnjič slišali.

Zaradi usode vseh teh vrlih in zavednih ter dela željnih ljudi v skrbih, misli kraljevska vlada kljub težkočam na to, da vsaj deloma olajša njihov položaj. Zato lahko z veseljem razglasim, da bo prosvetno ministrstvo v kratkem dalo učiteljem, mladim ljudem kruha, ko bo začelo graditi šole, v katerih bodo služili domovini in kjer bodo našli cilj in temelje svojega lastnega življenja.

Kraljevska vlada bo gledala, da čimprej popravi to socialno krivico. Zame je dalje tudi krivica, da naši učitelji izgubljajo v svoji službi tista najlepša leta življenja, ko so s svojo krvjo na bojnem polju služili državni skupnosti, ali pa v mirni dobi izgubili svoje mesto, ko so šli na vojaški rok, potem pa ostali na cesti. Dokler se to vprašanje ne uredi zakonodajno, mislim, kot minister prosvete, te učitelje, ki se vrnejo iz vojaškega službovanja imenovati pred vsemi drugimi. So pa tudi druge upravičene težnje, ki jih bo kraljevska vlada v tej smeri imela stalno pred očmi. Morda bi vrhunec v tem pogledu bilo, da kraljevska vlada glede disciplinarnega sojenja in drugega izenači učitelje z drugimi uradniki državne uprave in da postavi njihovo službo, ki je od nje toliko odvisna, na boljše mesto.

Pravo pojmovanje njihovega plemenitega poklica bo omogočilo učiteljem, da vse svoje misli in skrbi posvetijo službi velike in lepe domovine. Če bodo služili njenim in edino njenim interesom in tako opravljali svojo dolžnost, bodo učitelji nekega skorajšnjega dne doživeli izpolnitev teh svojih upravičenih težni. Zato bo kraljevska vlada v interesu učiteljskega stanu samega delala za ohranitev čudovite postave rodoljubnega učitelja, ki je bil že od nekdaj pa do danes ponos našega javnega in kulturnega življenja in naše politične zgodovine, in ki je vršil svojo dolžnost zmerom kot voditelj k zedinjenju.

Učitelji! Bodite zvesti sami sebi in svoji preteklosti. V vaših rokah je bila usoda naroda, v vaših rokah je usoda Jugoslavije!

IZENACENJE UČBENIKOV.

Da olajšamo to pomembno delo za pospeševanje duhovnega edinstva, je kraljevska vlada sklenila razpisati natečaj za izenačenje učbenikov, tako da bodo v doglednem času izenačene šolske knjige. Sprejetje in objava tega sklepa prosvetnega ministrstva kaže odločnost kraljevske vlade, da postavi našo prosveto na zanesljivo tla.

Očitno potrebo, da vsa šolska mladiča črpa svojo znanost iz enakih virov, predpisuje že zakon. Toda ta zakon je leta in leta ostal mrtev črka, in sicer zato, ker se je pozabljal vzvišeni cilj, pred očmi so bili pa samo težki poseben materialni in gospodarski odnosi. Kraljevska vlada bo vse te težave premagala in imela pred očmi tudi najnujnejše gospodarske in socialne interese v globokem prepričanju, da izenačenje učnega sistema zlasti v osnovnih šolah in z vdanim delom poklicnih učiteljev, na kar bo kraljevska vlada posebno pazila, dovede do edinstva duhov, ki se mora naglo pokazati v vsem našem javnem življenju. Veliko načelo, ki je vodilo kraljevsko vlado, da sprejme ta svoj sklep, pomeni v ostalem tudi veliko olajšanje za vse roditelje, ki šolajo svoje otroke. Njihovo število je neizmerno, in globoko sem prepričan, da bodo ta sklep od srca pozdravili in ga zagovarjali, kakor je treba.

SREDNJA ŠOLA.

Tudi v srednješkolskem pouku je treba utreti pot tem pojmovanju, zlasti pri nacionalnih predmetih. Nič ne more presoditi važnosti tega dela. Po svojem značaju ima srednješkolski pouk poseben pomen in srednja šola je usodnega pomena za formiranje volje naroda. V njej se ustvarjajo bodoči voditelji naroda. V srednji šoli na učencu stori greh ni oreh samo na posameznem človeku, temveč tudi na nešteti drugih, s katerimi bo ta človek pozneje delal in nanje mogel vplivati. Zato je treba na uspeh in formiranje volje v srednji šoli posebno paziti, ker ta uspeh in formiranje volje učenca pomeni pozneje, ko stopi v življenje, dragoceno vzpodbudno za vso državo in za delo v dobri smeri k prave-mu cilju.

Toda, da učitelj s poletom opravlja svoje delo in s popolno odgovornostjo, je potrebno, da je gmotno zavarovan. To pa ni, ali vsaj ne v zadostni meri. To smem odkrito povedati. V to vprašanje se tu ni treba pobliže spuščati. Tu stojim kot priča in neposreden opazovalec. Lahko izpričam, da je minilo 17 let, in vendar se profesorji še niso rešili svojih gmotnih skrbi. Posledice se opažajo v tem, da je čedalje manjše število moških, ki so se odločili za ta poklic, res idealen, toda po drugi strani jim ne da gmotne bodočnosti. Grenka ironija je, da je neki uvideven prosvetni minister napravil poskus, da uredi ta problem, potem je pa prišla gospodarska stiska, ko je bilo posebno težko obremeniti proračun, tudi z najbolj upravičenimi zahtevami. Kot današnji prosvetni minister vidim svojo dolžnost v tem, da se ustavim pri tem vprašanju. Kraljevska vlada je sklenila omogočiti pravilno ureditev tega vprašanja.

Globoko sem prepričan o resnosti pojmovanja dolžnosti tistega stanu, ki je dal velike naroda, in mislim, da prosvetni delavec ni zaslužil, da se učinek njegovega dela meri z denarjem. Enota mere bi morala biti moralna, ki bo pravilno zagotovila profesor-skemu poklicu njegov položaj, kakršnega njegovo, za usodo naroda tako občutljivo delo v polni meri tudi zasluži. Profesor se mora tega zavedati in iti po sledovih svojih starejših tovarišev, ki so ustvarili našo veliko generacijo ter jo osvobodeno in zedinjeno mogli izpopolniti.

Hudo je tistemu, ki se hoče od njih odvojiti. Hudo je tistemu, ki hoče kreniti s prave poti narodne zgodovine. Tak človek se odtrga od svojega dela za skupno domovino, a najhujši njegov greh je, če je krenil na stranska pota in hoče po njih voditi mladino, ki mu je zaupana. Tak človek bi brez dvoma mogel ogroziti stavbo narodne bodočnosti. Ni pravljica, ni legenda, da se tudi mesta ne zgradi brez žrtve, da je treba žrtvovati za zidanje tistega, kar je človeku najdražje. Kdor gleda, kako se gradi domovina, mora razumeti prepričanje naroda, da temelji vsaka gradnja na žrtvah, ki jih zahteva zgodovina, in tako se je od pamtike gradila domovina s krvjo najboljših. Evo, tudi mi smo sami priče vzvišene samopozitvalnosti v službi domovine, ko je padla kraljevska vlada za obvarovanje in ohranitev Jugoslavije.

Samo nacionalno prekaljeni učitelji in profesorji lahko popolnoma zagotove nacionalno vzgojni značaj šole, ki mora poleg tolikih plemenitih in vzvišenih ciljev zmerom ostati največji cilj naše šolske in naše prosvetne politike.

NAPACNO POJMOVANJE POMENA SREDNJE ŠOLE.

Prav tako mora vsa pozornost biti obrnena na to, da se učenci v srednji šoli dobro pripravijo. Toda en stvar moram posebno naglasiti, in to je predsodek družbe, da ni posejanje srednje šole nič drugega kakor priprava za vstop v državno službo. Ni ga napacnejšega tolmačenja od tega pojmovanja, zaradi česar ljudje tako pogosto greše nasproti šoli in govore, da imamo preveč srednjih šol in učencev ter mislijo, da jim to celo daje pravico da zahtevajo, kakor se je to že dogajalo, redukcijo srednjih šol. To je krivo.

Srednja šola ni samo potrebna uradniku, temveč tudi vsakemu drugemu poklicu, in sicer v večji meri, kakor običajno mislimo, in sicer na vsakem polju, kjer se naj delo vrši s posebno izobrazbo. Izenačiti svrhu obiskovanja srednje šole z nadami na državno službo, kakor naša družba še danes počne, je krivo. Naša družba se mora zavedati, da je obiskovanje srednje šole potrebno tako obrtniku, kakor trgovcu in gospodarstveniku ter vsakemu kvalificiranemu delavcu in da izobrazba, pridobljena v srednji šoli, ne samo ni odveč, temveč je potrebna tudi vsem svobodnim poklicem in je ravno glavni pogoj za uspešno delo tudi pri teh poklicih, kakor pri drugih. Takšno pojmovanje bo omogočilo otvoritev novih srednjih šol. Toda, ker je naša država na žalost še daleč od tega, da bi mogla po-miti pravo visoko vrednost prosvetne izobrazbe in to, dokler obstoji takšno nenaravno mnenje o srednji šoli, za zdaj še ne bo mogoče odpirati novih srednjih šol.

Takšno pojmovanje je krivo in vlada ga smatra za zlo, ki mu je treba najti zdravilo. Mnogim je prišla na um nesrečna misel, da bi se svetovna kriza mogla rešiti z uničenjem proizvodnih dobrin. Poznejši rodovi bodo z največjo grozo gledali na naš rod, kako je mislil, da se s sežiganjem pšenice, z razlivanjem mleka, s kurjenjem lokomotiv s kavo more najti rešitev gospodarske krize. Še dosti pogrešneje bi bilo misliti uničevati kulturne dobrine in tako iskati zdravila zoper gospodarsko krizo, to je zapirati šole in zaustavljati ves narod v njegovem prirodnem napredku prosvetljenja. Kraljevski vladi je zato do tega, da izjavi, da bo zastavila vse svoje sile, da vse naše kulturne pridobitve vsaj ohrani do boljših časov, ko bo njihov napredek omogočen.

Drugo je vprašanje, ali so naše srednje šole pravilno razdeljene. Obstojajo znaki, po katerih bi se dalo soditi, da so ponekod vstale

iz docela drugih razlogov, kakor jih sedanja prosvetna politika narekuje. Prav tako neke vrste srednjih šol niso bile v preteklosti najboljše izbrane in jih bo treba na novo razpodeliti. Učiteljska na primer dajejo mnogo več učitelje, kakor obstoji zanje dejanska potreba. Po drugi strani se pa opaža, da je premalo strokovnih šol, kolikor pa jih je, so potrebne reforme. Skratka, te stvari ni moči tu popolnoma in podrobno obrazložiti. Šola mora služiti svojemu namenu, in sicer tako, da se bodo učenci mogli z njo okoristiti, ne samo v eni, temveč v vseh panogah življenja, posebno pa v tisti, za katero so se pripravili.

PROSVETNO DELO MED NARODOM.

Toda glede na to, da nam primanjkuje celo še osnovnih šol, je treba narodni prosveti posvetiti tudi zunaj šole največjo pozornost. Tu se odpira široko polje za obilnejše delo, zlasti za prosvetljavanje našega kmeta. Že leta in leta se dela na tem polju, toda še mnogo je treba storiti, da se razvije njegove osebnosti in družabne vrline, da bo s svojim imetjem, v katerem moramo gledati del narodnega imetja, mogel napredneje ravnati in tako znatno olajšati ureditev vseh tistih gospodarskih problemov, ki jih on sam najtežje občuti. Koliko bi na primer bilo manj dolgovi, ki kmeta tako zelo pritiskajo, da se je doslej več delalo za narodno prosvetljavanje!

Tudi v političnem pogledu bo treba prosvetliti naš narod, da bo nam izpostavljen zapeljivočim in sleparskim goslom; potem bo odprta pot pravi demokraciji.

Naposled mora sistem dela za narodno prosvetljavanje priti narodu v zavest, ker bi vsi bili zedinjeni v preprosti in naravni resnici, da državna skupnost kot najvišja zadruga mora močno zagotoviti vsakomur pošteno delo na vsakem polju, da bo živel življenje kulturnega človeka.

Tako tudi vsi gospodarski, politični in nacionalni problemi zahtevajo obnovo narodne prosvete. To nalogo, pa naj bo še tako težka, se bo kraljevska vlada trudila, da jo izvede s prepričanjem, da so težkoče zato, da se premagajo, ne pa da bi šli mimo njih.

Težke čase najbolj občuti prosveta in kdor danes stoji po svoji dolžnosti na čelu resora, to najbolje ve. Z iskreno in globoko zavestjo mislim na težave vseučiliške mladine, in če bi v trenutku slabosti prav gotovo klonil, mi novih sil vliva tisti, čigar blagodejni veliki duh se je čutil v vseh podrobnostih in na vseh poljih državnega in narodnega življenja. To je blagopokojni Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj. Tudi kljub velikim in usodnim skrbem za mlado državo, da jo napravi krepko in spoštovano na vsem svetu, je poslušal svoje plemenito sree in imel časa in volje, da pokaže pot, po kateri moramo iti. Njegov študentski dom bo za zmerom spomin na njegovo toplo ljubezen do mladine in očetovsko skrb, da ji pomaga. Po tej poti resnične brige moramo iti, da izvršimo tisto, kar naj prinese solnce v življenje naše mladine.

VISOKOŠOLSKA MLADINA.

Mladina mora postati tisto, kar je bila. Tudi zato, ker njeno slavno ime popisuje najlepše strani naše zgodovine. Mladina je prva že v 60 letih preteklega stoletja zasajala naše zedinjenje. Ta najlepša ideja je njena. Zmerom polna vere v narodno bodočnost je ukakala najlepšo ustvaritev najlepše domovine, kakršno je narod kdajkoli imel.

Tudi če danes vidimo znamenje njene slabosti, moremo in moramo verovati, da se jih bo mladina sprostila. Takšne reči so bile tudi poprej.

Vštric s tem prizadevanjem mora tudi vsa naša družba storiti svojo dolžnost, da z združenimi silami omogoči ureditev nekaterih vprašanj, zlasti glede obsovitih slušateljev naših univerz. Zakaj, to vprašanje daleč presega okvir enega resora. Prosvetni minister mora mnogo pripomoči k pravilni ureditvi tega problema z izdelavo primerne učnega načrta za vse srednje šole, posebno pa mora posvečati pozornost kakovosti dela v njih. Tudi druge možnosti so, da se ognemo nesimpatičnemu »omejenemu številu« (numerus clausus) na univerzah in da se izbiranje najboljših za študij na univerzi vrši prirodnim potom, bodisi da se zrelostni skušnji da strožja oblika ali pa da se uvede pripravljalna skušnja za vstop za visoke šole.

Toda to ne bo zadostovalo, če se naša družba resno ne potruditi, da zaposli mlade krepko ljudi. Nočem delati nobenih očitkov, vendar naj tu navedem neka nasprotja. Na eni strani imamo ogromno število zdravnikov, ki ne morejo najti službe, na drugi strani pa so higienske razmere v nekaterih krajih uprav obupne. Tudi druge strani našega javnega življenja kažejo podobne razmere. Jasno je, da bi s prevzemom te mladine lastniki teh podjetij mogli izpolniti svoje obreke in jih razširiti. S prevzemom teh izšolanih dijakov pa bi podjetja dosegla tudi to, da ne pritiskajo preveč na državne ustanove.

Ako smo v prvem zanosu svojega udeležanja ustanovili tri vseučilišča, je treba, da iz tega sklepa slede tudi neke obveznosti. Po teh sklepih ne more in ne sme struktura naše družbe ostati tako primitivna, kakor je bila prej. Žive sile, ki jih ustvarjajo vseučilišča, morajo koristiti, ne pa obremenjevati narod.

Navzle temu pa ne smemo postati malodušni. Dovoliti ne smemo, da bi nam ugasnile ustanove, ki so nastale iz dobro utemeljenih nacionalnih potreb. Zato niti misliti ne smemo na ukinitve fakultet v Skoplju in v Subotici, kar zahtevajo z neke strani. Prav tako bi ne bil upravičen prenos teh fakultet k njihovim maticam ali v druga mesta.

Želim, da ostanejo vse naše kulturne ustanove, tako tiste stare in častiljive, ki so se z največjim poštovanjem in tako uspešno upirale hudemu in ubijajočemu pritisku tuje oblasti, kakor tudi tiste mlade, ki so vstale v svežem zraku osvobodene domovine, na mestih, kjer so nastale tako, da postanejo vsemu svetu viden dokaz naše kulture in prostornih meja naše velike zedinjene domovine.

To ne pomeni, da ne bi znal ceniti kulturnih vrlin naših manjšin. Z brezpogojno lojalnostjo in s skupno ljubeznijo do skupne domovine si bodo lahko utrdele svoj prirodni razvoj.

ZA SLOŽNO DELO ŠOLE IN CERKVE.

Tudi sodelovanje med šolo in cerkvijo ne sme naleteti z nobene strani na ovire.

Cerkev opravlja vzvišeni posel oplemenitenja človeških duš. Kdaj pa sta bila veličina in spokoj potrebnejša kakor danes, ko silijo splošne nevolje uprav k obupu?

Ne smemo podležiti malodušju, čeprav diha iz vsake naše besede skrb, ki nas duši. Spomnimo se divnih časov male Srbije, kako je v svobodi planila k znanstvu, književnosti in umetnosti. Kako hitro je mlada Srbija prehitela staro vojvodino in prevzela kulturno vodstvo med Srbi. V najkrajšem času so iz svobodnega političnega življenja vstale vse tiste ustanove, s katerimi se kulturni narodi dičijo. Genij narodne svobode je rodil učnjake svetovnega slovesa, pesništvo in književnike s prekrasnimi deli, ki jih povsod upoštevajo čeprav so vezane na časovne dogodke. Začeli so z osnovno šolo in končali z akademijo. Od tedaj je poteklo celih 50 let in kot prosvetni minister bom skušal, da to 50-letnico proslavim s temeljnim kamnom za hram naše znanosti, ki bo vreden veličine tistih, ki so jo ustanovili in tistih, s katerimi se hvalažna domovina pred vsem svetom ponaša.

JUGOSLOVENSKE POKRET MED HRVATI PRED ZEDINJENJEM.

Ko se je v hrvatskem delu našega naroda prebudila njegova narodna zavest, je borba na prosvetnem polju privedla Hrvate do politične zmage. Ko so se hrvatski poslanci vrnili iz peštanskega sabora so opisali težko borbo za materinski jezik svojim tovarišem v Hrvatskem Zagorju z besedami: »Tako smo se borili tri leta v težkem položaju s tistimi, ki nas sovražijo.« Tedaj se je začel velik kulturni pokret pod imenom ilirstva in so Hrvati s tem v zvezi kmalu dosegli svoj kulturni in politični preobrat.

Letos slavimo stoletnico slavnega pokreta, ki je Hrvatom dal tisto, kar danes izpričuje njihovo visoko prosvetljenost. Vse od osnovne šole do vseučilišča, muzejev, gimnazij, galerij in akademije, pa tudi slavna dakovska katedrala, vse je to vzniklo iz svežih duš in iz stremeljnih svetle dobe, iz katere se odraža svetli lik vladike Strossmayerja. Kot cilj svojega preporeda je postavil lepo jugoslovansko misel. S svojimi duhovnimi očmi je videl Jugoslavijo. Jugoslavija je zdaj stvarnost. Kako slepi bi morali biti, da je ne vidimo zdaj, ko je postala stvarnost.

Velika zedinjena država je vlila polet, ki se razvija vzporedno z drugimi narodnimi ideali. Tri vseučilišča, nove fakultete pri maticah in drugod, novi muzeji, novi pravci, novi časi v književnosti in umetnosti, vse to je znamenje njene veličine.

Toda prišli so nepričakovani udarci hudih časov, ki jih najbolj čuti prosveta. Malodušni pa ne smemo biti. Zato smo se za hip spomnili tistih lepih časov kakor lepih sanj, da se bomo zavedali, da moramo iz te borbe vsak na svojem mestu iziti okrepljeni. Če nečemo, da se bomo teh grenkih dni spominjali z žalostjo — in ta paradoks leži v človeški prirodi — moramo storiti svojo dolžnost. Za zgled naj nam bo tisti, ki je hotel vse svoje življenje posvetiti umetnosti in ki je zanj storil toliko, da je v teh hudih časih zapustil trajen spomin kulturnega napredka v muzeju, ki bo nosil njegovo visoko ime. Prvi kraljevi namestnik, ki je v usodnem času narodne nesreče po želji velikega kralja prevzel težko dolžnost, bo v enakem pravcu posvetil vse svoje sile naši veliki domovini.

Tudi mi ji bomo služili. To mora vsak verovati, čeprav je slika naših kulturnih stremeljenj za zdaj še temna. In če bomo pomagali svojim stvariteljem v brezštevilnih muhnih vsakdanjih vprašanjih, bomo to storili ne zaradi pomoči v borbi za kruh, marveč zaradi zavesti, da delajo za brezsmrtnost nas vseh in vsega naroda. Ko minejo sedanje nemile preizkušnje, bodo njihova dejanja pričala, da jih je prosvetni minister vlade Bogoljuba Jevtića pošteno podpiral. Pa tudi če bi tega ne storili, kaj zato. Skušali bomo vršiti svojo pošteno dolžnost. Napeli bomo vse sile, in zmerom bo dosti svežih moči za nami. Tedaj bomo hvalažni vsem svojim šolam, ki nam te nove sile le pripravljajo.

Zato se ne bojmo še tako velikih žrtv zanje. To delamo čeprav je naše delo težko in so časi hudi. Vse naše težave bo obvladal čut do prosvete.

Prosveta nam zdaj kleše ljubljene kralja za velikega očeta in vrednega naslednika. Naša dolžnost je, da kraljevske dete ne čuti burnih dni, ki jih mi preživljamo.

Dolžni smo storiti vse, da mladeniškega duha povedemo Jugoslavijo k novi sreči in novi slavi.

Čuvajte Jugoslavijo!

Iz delovnega občestva kmetsko-nadaljevalnih šol

V soboto, dne 16. marca so se zbrali v Celju v telovadnici okoliške šole učitelji naših kmetsko-nadaljevalnih šol. Ker bo o tem zboru prinesla podrobno poročilo Prosveta, se danes omejimo na najvažnejše. Delovnega občestva se je udeležilo nad 70 učiteljev nadaljevalnih šol. Kraljevske banske uprave je zastopal načelnik kmetijskega oddelka gosp. inž. Zidanšek, sreskega načelnika sreski šolski nadzornik gosp. Pestevšek, kot poročevalec je bil navzoč ravnatelj kmetijske šole iz St. Jurja gosp. inž. Petkovšek, kot gosta pa sreska kmetijska referenta iz Laškega in Šmarja.

Delovno občestvo je vodil predsednik tovariš Gosak, ki je pozdravil navzoče odličnike ter nato v globoko čutečih besedah orisal napore blagopokojnega Kralja Zedinitelja za prosvetno kmetijstvo kot najvažnejšega stanovskega činitelja naše domovine. Spomin velikega pokojnika so navzoči počastili z molkom in nato vzkliknili mlademu vladarju.

Pozdravne brzojavke so bile odposlane g. ministru dr. Marušiču, banu dr. Pucu in pomočniku bana dr. Pirkmajerju.

Gosp. načelnik inž. Zidanšek je pozdravil delovno občestvo v imenu kraljevske banske uprave in nato podal izčrpno poročilo o tekočih stremeljenjih države in banovine, da se pomore kmetu preko težav današnjih dni. Dotaknil se je v svojih izjavah vseh kultur in točno opredelil njihovo rentabilnost z ozirom na domači in tuji trg.

Poročilo o delovanju našega kmetsko-nadaljevalnega šolstva v tekočem letu je podal gosp. šolski svetnik prof. Krošl. Poudaril je posebej temeljne smernice šolstva, ki temelji na ljubezni do podedovane zemlje, na tradiciji domače hiše in povezanosti z zemljo,

ki je bila mati mnogim rodovom v dobrih in slabih časih. Vseh šol je v banovini 145, novih 26, nepopolnih 22, učencev 2301, izrednih poslušalcev 7900. Učnih moči je bilo rednih 150, pomožnih 45, predavanih je bilo 4750.

O kmetijskem knjigovodstvu je govoril g. inž. Petkovšek, ki je osobito naglašal, da se ta panoga kmetovega dela v obče in celo med naprednejšimi gospodarji tolmači popolnoma krivo, ker se smatra le kot več ali manj enostavno zapisovanje dohodkov in izdatkov. Pravo kmetijsko knjigovodstvo je zamišljeno kot važno vzgojno sredstvo, ki bo kmeta zelo povezovalo z njegovo zemljo in ga naučilo, da je mnogokrat vzroke za neuspehe iskati v gospodarstvu samem.

O pomenu kronike kmetijske hiše je govoril predsednik tov. Gosak, ki je obravnaval vprašanje z načelnega stališča, podal pa tudi mgljaje za praktično izvedbo. S to zadevo se bo itak moralo baviti še naše časopisje.

Sledila so poročila funkcionarjev in se brez debate odobrila.

O našem šolstvu in o gospodarskih ter socialnih razmerah v posameznih pokrajinah so poročali tov. Winkler, Gosak, Titan, Sotošek, Klugler, Mihelčič in Kravos.

V imenu odbora je tov. Verk predlagal resolucije tičoe se četrtrinske vožnje, učnih pripomočkov, premestitev, fakultativnega obiska, sreskih kmetijskih odborov in naših načel glede sodelovanja s faktorji kmetijsko pospeševalne službe.

Soglasno izvoljeni odbor se je konstituiral: preds. Gosak, podpreds. Verk, tajnik Ostanek, blagajnik Inkret, urednik Grčar, člani: Klugler, Borko, Jurančič, Titan, Dolgan in Kravos.

Po dobrih šestih urah razprave je predsednik zaključil dobro uspešno občestvo.

Delovno občestvo učiteljev gospodinjstvo-nadaljevalnih šol

Dne 23. marca 1935. je imelo občestvo učiteljev gospodinjstvo-nadaljevalnih šol svoje redno vsakoletno zborovanje v Celju na meščanski šoli. Udeležilo se ga je okrog 70 voditeljic in rednih učnih moči.

Po otvoritvi pozdravi tov. predsednica Mešičekova g. načelnika kmetijskega oddelka ing. Zidanška, ki zastopa obenem tudi g. bana in g. podbana, nadalje referenta za kmetijsko nadaljevalno šolstvo g. Jožeta Krošla, voditeljico kmetijsko-gospodinske šole v St. Juriju tov. gospo Knezovo, zastopnico JUU tov. Vudlerjevo in sreskega kmetijskega referenta za Celje g. Verniga.

Nadaljnje njene besede so posvečene blagopokojnemu Viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Vse naše delo naj bo usmerjeno v izvrševanje njegove oporoke.

Po enominutnem molku izreče v imenu vseh obljubo vdanosti in zvestobe našemu mlademu kralju Petru II. želeč, da bi tudi on hodil po potih svojih velikih prednikov.

Odpošljejo se pozdravne brzojavke gospodu banu, gosp. podbanu in g. načelniku prosvetnega oddelka.

K besedi se oglasi g. načelnik ing. Zidanšek. Občestvo pozdravlja v imenu g. bana in g. podbana, ki delo gospodinjstvo-nadaljevalnega šolstva budno zasledujeta. Kot dosedaj, tako bosta tudi v bodoče razvoju tega šolstva pomagalo moralno in materialno.

Predvsem pa poudarja g. načelnik dvoje: 1. Sodelovanje z vsemi gospodinjstvenimi učiteljicami. Gospodinjstvo-nadaljevalna šola naj pripravljata kmetijska dekleta, da bodo obiskovale potujoče gospodinske tečaje in redne celoletne gospodinske šole. Le na sodelovanju in medsebojnem podpiranju učiteljic vseh treh vrst gospodinjstvenih izobraževališč, sloni uspeh gospodinjstvenega šolstva.

2. Poleg praktičnih navodil naj se daje dekletom tudi duhovne direktive. Odstranjujejo naj se razne napake ter plemeniti čuvstvovanje in mišljenje kmetijske ženske mladine. Žena je ustvarjena da ljubi svoj dom. To ljubezen naj razširi na širši krog — ožjo domovino, državo.

Gospod načelnik se spominja lanskega sestanka delovnega občestva. Misli iznešene na njem so ga spremljale vse leto. Tudi letos želi uspeha. Debatira naj se o praktičnih potrebah. Učiteljice naj dbe čim več dobrih pobud, da bo mogoče še nadaljnji razvoj gospodinjstvo-nadaljevalnega šolstva.

Tov. predsednica poudarja, da smo bile vedno pripravljene na sodelovanje z ostali

Lepo boste oblečeni

ako si nabavite tkanine za plašče, kostume ali obleke pri tvrdki

A. ŽLENDER

LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

Tvrdka ima ogromno izbiro različnega manufakturnega blaga, res dobrih kvalitet, okusnih vzorcev in barv in skrajno solidnih cen.

Učiteljstvu popust! — Vzorci na zahtevo!

mi učiteljicami potujočih tečajev in stalnih šol. Gospodinjstvo-nadaljevalnih šol ni smatrati kot konkurenco zgornj omenjenim, ampak pripravo za nje.

Odkar obstoja gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo se vzgajajo in navajajo dekleta k ljubezni do domovine. Uspeh tega dela se je pokazal ob kraljevi smrti, ko je ravno mladina s svojo globoko žalostjo dokazala kako ljubi kralja in domovino.

G. načelnik Zidanšek je nato raztolmačil najvažnejše akcije, ki jih uvaža kraljevska banska uprava v svrhu pospeševanja kmetijstva. Obrazložil je predvsem one, ki zadevajo tudi ženo, oziroma bi se mogle pospeševati v gospodinjstvo-nadaljevalnih šolah.

Po referatu se je razvila živahna debata. Predvsem so iskale učiteljice informacij kako izboljšati razne panoge kmetijstva, kje dobiti potrebnih navodil itd.

V debato je posegel tudi sreski kmetijski referent g. Vernig, ki želi tesnejšega sodelovanja z gospodinjstvo-nadaljevalnimi šolami. Ob vsaki priliki naj bi voditeljice iskale pri kmetijskih referentih strokovnih nasvetov.

Gospod svetnik Krošl je govoril nato o »Razvoju gospodinjstvo-nadaljevalnih šol«.

Gospodinjstvo-nadaljevalne šole polagajo temelj praktičnega znanja, poleg tega pa vzgajajo žensko kmetijsko mladino za občestvo kmetijske družine, naroda in države.

Vseh gospodinjstvo-nadaljevalnih šol je 124. V letošnjem letu deluje 61 šol, od teh 21 novoustanovljenih.

Največ gospodinjstvo-nadaljevalnih šol je v srezih: Celje, Ptuj, Črnomelj, Dravograd, Ljubljana okolica, Maribor levi breg.

V letošnjem šolskem letu je 861 gojenk. Rednih učnih moči 94, izrednih 25. Na 15 šolah poučuje samo po ena učna moč.

Popolnoma kvalificiranih učnih moči je 116.

Tov. Pleškova je v svojem referatu: Namen gospodinjstvo-nadaljevalnih šol in dosežanja praksa« opozorila na nekatere nedostatke. Pri pravilni razdelitvi dela bo marsikateri voditeljici delo olajšano. Predočila nam je kako razvrstiti delo, kjer poučuje samo ena učna moč, kako, kjer poučujeta dve in sicer posebej za celodnevni in posebej za pol-dnevni pouk.

Glavna pogoja za uspeh sta: pravilna razdelitev dela in dobra priprava.

Tov. Klunova pa je v referatu: »Nadaljnja izobrazba učiteljic gospodinjstvo-nadaljevalnih šol«, zbrala na podlagi izkustev celo vrsto momentov, kjer je potrebna izpopolnitev v izobrazbi. Glavno zanimanje naj velja praktičnim kmetijskim panogam in to v trideskemu od banovine prirejenem tečaju.

Tajnica Grum-Skuljeva je podala pregled dela v tekočem letu.

Sej ožjega odbora je bilo 9, širšega 2, skupno z odborom učiteljic kmetijsko-nadaljevalnih šol tudi 2.

Na predlog odbora je izdala kr. banska uprava poseben odlok, ki ureja kvalifikacijo voditeljic oziroma učiteljic.

Usposobljenostna izpričevala bodo izdana, ko se banska uprava s posebno inspekcijo g. referenta in ene članice odbora prepriča, da delajo voditeljice v zmislu učnega načrta in po enotnih smernicah.

Izmed treh predvidenih brošur je prva že izšla, druga je pripravljena za tisk, tretja pride na vrsto v jeseni.

Za izpopolnitev znanja iz kmetijskih panog se je izdelal načrt in pravilnik.

Stalna zastopnica našega šolstva pri JUU, sekcija Ljubljana je tov. Marija Pleškova.